

Pomen klasične izobrazbe v sodobni družbi

MATJAŽ BABIČ

I. Živimo v času, ko pridobljeno znanje zastari hitreje kot kadarkoli prej. Vedno znova ga je treba dopolnjevati in spreminjati. Prav zato so danes vse nujnejši skupni temelji izobrazbe, ki lahko omejijo vse hujšo parcializacijo znanja. Že del katere izmed ved je danes preobsežen celo za skupino ljudi, kaj šele za enega samega človeka.

II. Pri zavesti o antiki ne gre za eno izmed strok, ki bi jo prepustili strokovnjakom; če storimo tako, izgubi smisel. Je sestavina splošne izobrazbe; takšna splošna izobrazba je nujna, če naj v družbi med pripadniki različnih strok sploh obstaja možnost sporazumevanja in sodelovanja. Vedenje o antiki ne sme biti razdrobljeno na posamezne stroke, saj ga tako ne moremo oceniti podrobno, kot si zasluži. Znanje, zbrano in uskladiščeno v obliki leksikona, nam pri ustvarjalnem razmišljanju manj koristi, saj ni notranje povezano.

III. Poleg začetnikov svoje posebne vede pozna današnji izobraženec zelo malo antičnih osebnosti: Spartak, Cezar, Cicero, Vergilij iz Rima; iz Grčije Sofokles, Homer, Herodot, Aleksander Veliki, tu in tam Plutarh. Bojimo se, da bi zlasti med mlajšimi izobraženci našli celo koga, ki bi o naštetih osebnostih ne vedel niti, katere izmed njih so živele pred našim štetjem.

IV. Sledi antike se danes kažejo najprej v površinski plasti, v besedišču. A za klasično izobrazbo ni dovolj prepoznavati grške in latinske tujke; treba je vedeti, kako in čemu so nastale. Če ne znamo več latinsko in grško, se latinske in grške tujke v mednarodnem znanstvenem izrazju izrodijo v svoje nasprotje: namesto da bi premagovale jezikovne meje in delale znanje za skupno lastnino človeštva, postanejo sredstvo, ki naredi znanje dostopno samo ozkemu krogu posvečenih strokovnjakov.

V. Tudi grško-rimska mitologija ni samo knjiga pravljic. Kaže način razmišljanja o svetu. Poznati grško mitologijo ne pomeni samo poznati imena, ampak tudi odnose med njihovimi nosilci. Znanje grške mitologije nas pripelje od golega poimenovanja k pomenu in razumevanju sveta. Prav tako danes brez klasične izobrazbe teže presojamo delo in pomen zgodovine znanosti: po eni strani vemo več, a po drugi manj od svojih predhodnikov.

VI. Brez klasične izobrazbe postaja pogled na svet dvodimenzionalen; znanost vrednotimo samo po bolj ali manj oprijemljivi uporabnosti.

VII. Danes ne gre samo za klasično izobrazbo, gre za odnos do preteklosti nasploh. Seveda je sedanost pomembnejša od preteklosti - saj živimo v njej. A odpovedati se preteklosti pomeni odpovedati se vsemu, kar so ljudje storili pred nami, če se tisto ni ravno obneslo in ohranilo kot temelj katere izmed strok. Lahko se zgodi, da moramo znova prehoditi pot, ki so jo prehodili že drugi pred nami. Nevarna posledica takšnega odnosa do preteklosti je presojanje antike in preteklosti v celoti z današnjimi merili; takšno presojanje nam preteklost sicer približa, a jo hkrati popači.

VIII. Zlasti humanistična znanost je neločljivo povezana s študijem virov v izvirniku. Znanstvenik, ki preučuje antiko s prevodom v roki, lahko kaj hitro zabloudi: misleč, da govori o antičnem pogledu na svet, bo govoril o prevajalčevem pogledu na antični pogled na svet. Zlasti starogrški jezik je besedilo gradil tako, da je bilo sodobniku (tedanjemu bralcu) razumljivo brez težav, bilo je celo ravno prav dvoumno. Današnji bralec je v težjem položaju, saj se sproščenege grškega izraza ne da docela

ustrezno prevesti; zato moramo v prevod vnašati tudi zunajbesedilne informacije, vendar s stališča prevajalca, ne s stališča izvirnika. Zato je za humanistične znanosti nujno vsaj poznavanje, če že ne znanje klasičnih jezikov. Kljub temu nas mnogokrat preseneti dejstvo, da ogromna večina (tudi izobraženih) sodobnikov npr. ne ve niti, da sta stara in nova grščina ločena jezika.

IX. Žal moramo ugotoviti, da nista bili latinščina in grščina med šolskimi reformami nikjer v nekdanji Jugoslaviji tako s koreninami vred izrjavani iz šole kot v Sloveniji. Zato je danes (in bo tudi v prihodnosti) potreben velikanski napor tako učiteljev latinščine in grščine kot študentov Oddelka za klasično filologijo FF, saj latinisti in grecisti poleg rednega dela in študija z veliko odrekanja v prostemu času pišejo učbenike in prevajajo vsaj temeljna dela, sestavljajo šolske programe in si prizadevajo loviti korak z reformami, ki jih vodijo šolske oblasti.

X. Klasična izobrazba je danes potrebna tako za splošno izobrazbo kot za napredek posameznih strok. Zanašati se pri klasični izobrazbi na posebno vedo o klasiki bi bilo tvegano, saj ta posebna veda (najsi mislimo klasično filologijo, klasično arheologijo ali katero drugo) posameznega strokovnega problema ne more dovolj poglobljeno obdelati brez interdisciplinarne povezave s sorodnimi strokami. Tudi če se pri preučevanju družbe, zgodovine ali jezika držimo sinhronega preučevanja strukture, nam celo pri tovrstnem pristopu izsledki koristijo veliko bolj, če jih moremo primerjati s strukturo (ali strukturami), katerih naslednik je današnja. Le tako dobimo podobo o spreminjajočem se ravnotežju, koristno pri predvidevanju sprememb, ki jih bo gotovo doživela sedanost.